

Nasze relacje z Ukrainą w obszarze geografii wojskowej

W pełni przygotowani

Tragiczna sytuacja w Ukrainie skłoniła mnie do podzielenia się z czytelnikami *GEODETY* doświadczeniami z relacji, jakie polska geografia wojskowa miała ze swoim odpowiednikiem na Ukrainie. Jakże różne drogi przeszły oba kraje po 1989 roku!

Eugeniusz Sobczyński

O ile w Polsce wielki ruch „Solidarności” i kolejne ekipy rządowe uznawały, że celem strategicznym jest nasze członkostwo w NATO i UE, to na przemiany w Ukrainie decydujący wpływ miała Federacja Rosyjska, która różnymi metodami ingerowała we wszystkie działy gospodarki i życia społecznego, nie po-

zwalając na wybór własnej przyszłości. Kolejne ukraińskie ekipy rządzące były pod presją Rosji i nie podejmowały zdecydowanych działań na rzecz wstąpienia w struktury zachodnioeuropejskie. Dziś widać wyraźnie, że Federacja Rosyjska jest krajem imperialnym, któremu obce są wszelkie zasady pokojowego współistnienia państw. Należy przypuszczać, że w dalszym ciągu tysiące rozsianych po całym świecie rosyjskich agentów wywo-

lują ferment i kształtują nastroje w wielu krajach, próbując wpływać na ich losy.

• Rozpad bloku komunistycznego

Przemiany polityczne w Europie Środkowej i Wschodniej w drugiej połowie 1989 r. doprowadziły do rozpadu bloku komunistycznego. Polska, kraje nadbałtyckie, Czechy, Słowacja, Węgry, Rumunia i Bułgaria odzyskały swoją suwerenność i rozpoczęły przemiany demokratyczne oraz starania o włączenie w zachodnioeuropejskie struktury polityczne, militarne i gospodarcze. Niemiecka Republika Demokratyczna i Republika Federalna Niemiec połączyły się. Inaczej było na wschód od Bugu. Mimo że dotychczasowe republiki radzieckie, w tym Ukraina, wystąpiły z ZSRR i ogłosiły swoją suwerenność, to dziś po upływie 30 lat od tych wydarzeń faktyczne uzależnienie od Rosji nie zakończyło się. Powstała po rozpadzie ZSRR Federacja Rosyjska nie umie pogodzić się z utratą swoich wpływów, nadal chce decydować o wyborze dróg rozwoju powstałych państw. Putin i jego ekipa dążą do zapanowania nad całym obszarem na wschód od Bugu, obce są im dobrosąsiedzkie stosunki. Zajęcie Krymu i obecna agresja na Ukrainę świadczą o tym, że imperialne zakusy Federacji Rosyjskiej zagrażają nie tylko Europie, ale i światowemu bezpieczeństwu.

Formacje militarne suwerennej Ukrainy na początku przemian politycznych

8 sierpnia 2000 r. w Warszawie podpisano porozumienie o współpracy w obszarze geografii wojskowej między ministrami obrony Ukrainy i Polski. W imieniu strony ukraińskiej podpis złożył szef Służby Topograficznej Ukrainy gen. Wiczesław Żygulin, a strony polskiej – szef Zarządu Geografii Wojskowej płk Eugeniusz Sobczyński

nadal pozostawały uzależnione od kooperacji z Rosją, głównie pod względem zabezpieczenia materiałowo-technicznego (w tym dostaw podzespołów i części zamiennych do większości uzbrojenia i sprzętu wojskowego) oraz szkolenia wysoko wyspecjalizowanych rodzajów wojsk. Większość wyższych stanowisk w armii ukraińskiej zajmowali oficerowie narodowości rosyjskiej przebrani w mundury armii ukraińskiej, którzy nie kryli swoich sympatii do Rosji. Czuwali nad tym, aby Ukraina za mocno nie weszła w struktury zachodnie. Przykładowo, dwóch kolejnych szefów Służby Topograficznej armii Ukrainy było narodowości rosyjskiej. W rozmowach prywatnych nie kryli, że rozpad ZSRR zastał ich na służbie na terenie Ukrainy, tu mieli mieszkania, tu były ich rodziny, dlatego postanowili wstąpić do armii ukraińskiej.

● Partnerstwo strategiczne

Polska od odzyskania suwerenności konsekwentnie dąży do nadania stosunkom polsko-ukraińskim wymiaru „partnerstwa strategicznego”. Nadrzędnym celem naszej polityki bezpieczeństwa wobec Ukrainy stało się wzmocnienie niezależności tego kraju, jak również wewnętrznej stabilności, przede wszystkim poprzez wsparcie społeczno-polityczne, gospodarcze i wojskowe.

Mimo podpisanego 18 maja 1992 r. *Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy* od strony wojskowej ta współpraca nie była zbyt ożywiona. Koncentrowała się na wzajemnych wizytach oraz wymianie doświadczeń, ale tylko na szczeblu ministerstw obrony i wyższych dowódców. Podobnie było w relacjach Ukrainy z państwami NATO. Natomiast Polska w tym czasie nawiązała bliskie relacje z państwami NATO, przechodząc na kontakty robocze. W listopadzie 1992 r. minister obrony narodowej Janusz Onyszkiewicz podczas wizyty w USA podpisał umowę z sekretarzem Departamentu Obrony Dickiem Cheneyem o *współpracy w zakresie topografii wojskowej, kartografii lotniczej i morskiej*. Zawarte też zostały porozumienia pomiędzy Wojskową Agencją Kartograficzną armii USA (Defence Mapping Agency, DMA) a Zarządem Topograficznym Sztabu Generalnego WP. W ślad za tym w 1993 r. wspólnie z Amerykanami założono na obszarze Polski Wojskową Podstawową Sieć Geodezyjną w układzie WGS-84, co stworzyło podstawę do wydawania map w standardach NATO. W tym samym roku wizytę w Zarządzie Topograficznym Sztabu Gen. WP złożyła delegacja Wielkiej Brytanii, z kolei dele-

Podpisanie protokołu ze spotkania szefów służb geograficznych: płk Aleksandr Krawczuk i płk Eugeniusz Sobczyński, Kijów, 12-13 października 2005 r.

gacja Zarządu Topograficznego goszczona była w MilGeo – służbie geograficznej Bundeswehry. Podczas tych spotkań strona polska miała okazję zapoznać się z założeniami *Polityki Geograficznej NATO*, standardami w obszarze geografii wojskowej, opracowaniami kartograficznymi oraz sprzętem i strukturami organizacyjnymi tych państw. Podejmowano też rozmowy na temat podpisania umów o współpracy geograficznej.

Wyraźne polepszenie relacji polsko-ukraińskich w sferze bezpieczeństwa nastąpiło dopiero na przełomie 1994 i 1995 roku. Miało to związek z wycofaniem z Polski 17 września 1993 r. ostatnich oddziałów Północnej Grupy Wojsk AR, a z NRD 31 sierpnia 1994 r. – Zachodniej Grupy Wojsk AR. Federacja Rosyjska była wówczas państwem słabym militarnie i gospodarczo, dlatego sytuacja polityczna w Europie Środkowej uległa stabilizacji, nastąpił wyraźny postęp w dyskusji nad rozszerzeniem NATO. Politycy rosyjscy pozorowali i zwodzili swoimi działaniami i wypowiedziami zachodnich polityków o chęci budowania trwałego i demokratycznego pokoju.

● Partnerstwo dla pokoju

10 stycznia 1994 r. podczas szczytu w Brukseli NATO wystosowało do wszystkich zainteresowanych krajów europejskich zaproszenie do udziału w programie *Partnerstwo dla Pokoju* (PdP). Program ten pozwala partnerom budować indywidualne relacje z Sojuszem i wybierać własne priorytety współpracy. Takie właśnie programy współpracy z NATO podpisałyśmy w 1994 roku: Polska 2 lutego, a Ukraina 8 lutego. W ślad za tymi dokumentami oba państwa podpisały 21 marca 1994 r. *Deklarację o zasadach kształtowania polsko-ukraińskiego partnerstwa*, która da-

wała mocną podstawę do zacieśnienia i zintensyfikowania współpracy w zakresie bezpieczeństwa. W tym czasie rozpoczęły się rozmowy o współpracy między naszymi służbami topograficznymi.

Uczestnicy programu PdP zostali zaproszeni do udziału w konferencjach (spotkaniach szefów) geograficznych państw NATO. Odbywają się one każdego roku w Kwaterze Głównej w Brukseli w ostatnim tygodniu czerwca (pierwsze dwa dni to konferencje geograficzne NATO PdP, a następne dwa dni – tylko państw NATO). Konferencje są płaszczyzną wymiany poglądów na temat budowania zdolności w zakresie geograficznego zabezpieczenia wojsk. Stwarzają też okazję do spotkań bilateralnych służb. Przedstawiciele Federacji Rosyjskiej początkowo włączali się w realizację PdP, wysoko postawieni oficerowie uczestniczyli choćby w warsztatach geograficznych NATO w Bratysławie na Słowacji. W późniejszych latach ich udział w geograficznych przedsięwzięciach NATO był sporadyczny [2]. Podczas mojego kilkuletniego okresu szefowania geografii wojskowej w Siłach Zbrojnych RP nie doszło do żadnego spotkania z przedstawicielami FR.

● Porozumienia bilateralne

Pierwsze rozmowy ze stroną ukraińską miały miejsce podczas konferencji geograficznej w 1995 r., uzgodniono wówczas, że w 1996 r. polska delegacja zostanie zaproszona na rozmowy do Kijowa. Jako szef Zarządu Topograficznego miałem okazję przewodniczyć temu spotkaniu w tożsamości Ukrainy. Uzgodniono wówczas zarys porozumienia o współpracy między obu służbami. Delegacja polska podzieliła się swoimi doświadczeniami z implementacji standardów geograficznych NATO w Siłach Zbrojnych RP. Przekazaliśmy kilka wzorcowych map w stan-

dardach NATO oraz opracowania szkoleniowe z topografii wojskowej. Mieliśmy okazję zwiedzić Centrum Kartograficzne i Drukarnię Map. Sytuacja gospodarcza w Ukrainie była wówczas bardzo trudna. W ośrodku mimo ujemnej temperatury nie funkcjonowało ogrzewanie, drukarnia map dorabiała sobie drukiem cywilnych pism kolorowych. Szefem Służby Topograficznej, a jednocześnie szefem Zarządu Topograficznego w Sztabie Gen. Ukrainy był gen. Wiaczesław Żygulin, oficer narodowości rosyjskiej, który nie znał języka ukraińskiego. Miał przydzielonego adiutanta chorążego (kobietę) do tłumaczenia na język ukraiński wszystkich rozkazów i instrukcji. Nie krył on swoich sympatii prorosyjskich. Większość oficerów zajmujących wyższe stanowiska w armii ukraińskiej ukończyła szkoły oficerskie i akademie radzieckie i nie znała języka ukraińskiego.

Oprócz spotkań bilateralnych i konferencji geograficznych, organizowane były każdego roku warsztaty geograficzne NATO i spotkania grup roboczych, w których strona ukraińska aktywnie uczestniczyła. Przykładowo w 1998 r. w Toruniu odbyły się kilkudniowe warsztaty geograficzne z udziałem delegacji państw NATO oraz państw uczestniczących w programie PdP, w tym delegacji ukraińskiej z gen. Żygulinem. Ukraina nawiązała robocze kontakty praktycznie ze wszystkimi państwami NATO. W 1997 r. ukraińska delegacja z gen. Żygulinem gościła w Wielkiej Brytanii, a kilku oficerów służby uczestniczyło w szkoleniu w Royal School of Military Survey w Hermitage. Do 2014 r. ukraińska służba miała podpisane porozumienia o współpracy w obszarze geografii wojskowej z Mołdawią, Słowacją, Rumunią, Czechami, Bułgarią, Niemcami i Francją.

● Polska wstępuje do NATO

Dla naszego kraju przełomowy w relacjach z NATO był 12 marca 1999 r., kiedy to Polska, Czechy i Węgry zostały formalnie przyjęte w poczet członków Sojuszu (mieliśmy już wówczas opracowane w standardach NATO podstawowe mapy topograficzne w skalach 1:50 000, 1:100 000 i 1:250 000). W 2004 r. przyjęto siedem kolejnych państw, wśród nich kraje nadbałtyckie. Ale Ukraina – mimo udziału swoich wojsk w operacjach i misjach NATO oraz podpisaniu kilku porozumień bilateralnych z państwami NATO – pozostała tylko potencjalnym kandydatem do Sojuszu.

Warto jeszcze przypomnieć, że w 1998 r. sformowano polsko-ukraiński batalion sił pokojowych POLUKRBAT. Jego zadania obejmowały zapobieganie konfliktom międzynarodowym i wewnątrz-

nym oraz udział w misjach wojskowych. Batalion brał udział w Misjach Międzynarodowych Sił Wsparcia Pokoju w Kosowie (KFOR, Kosovo Force – siły pokojowe NATO działające na terenie Kosowa na mocy mandatu ONZ), w latach 1995–1996 w misji Sił Implementacyjnych NATO w Bośni i Hercegowinie (IFOR), a następnie w latach 1996–1999 r. w misjach Sił Stabilizacyjnych NATO w Bośni i Hercegowinie (SFOR). W 2009 r. rozpoczęto tworzenie w miejsce batalionu Wielonarodowej Brygady litewsko-polsko-ukraińskiej LITPOLUKRBRIG, która pełną gotowość operacyjną osiągnęła w 2016 r. Inicjatywy te pozwoliły Ukrainie zaznajomić się ze standardami w wielu obszarach NATO i krajów Unii Europejskiej, a także z procedurami działania na misjach.

● Współpraca przy granicy i za granicą

Przełomowym wydarzeniem w relacjach obu służb był sierpień 2000 r. Doszło wówczas w Warszawie do zawarcia porozumienia o współpracy obu armii w dziedzinie geografii wojskowej. W imieniu ministrów obrony narodowej podpisali je: ze strony ukraińskiej szef Służby Topograficznej gen. Wiaczesław Żygulin, a ze strony polskiej ja jako szef Zarządu Geografii Wojskowej. Porozumienie dawało szerokie możliwości, pozwalało na wymianę opracowań kartograficznych. Uzgodniono, że strony będą się wspierać przy opracowywaniu arkuszy granicznych map w skalach 1:50 000 i 1:100 000, czemu służyły spotkania graniczne. W kolejnych latach podczas takich spotkań w Zamościu i Przemyślu dokonywano wymiany materiałów kartograficznych (diapozytywów). Na arkuszach granicznych opracowywanych przez stronę polską strona ukraińska aktualizowała treść mapy oraz nazewnictwo. Kiedy Ukraińcy organizowali międzynarodowe ćwiczenia wojskowe na poligonie w Jaworowie, została przez nich opracowana mapa topograficzna te-

Osteuropa 1:300 000

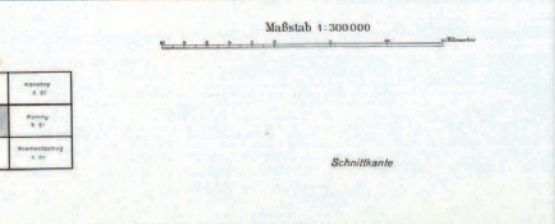
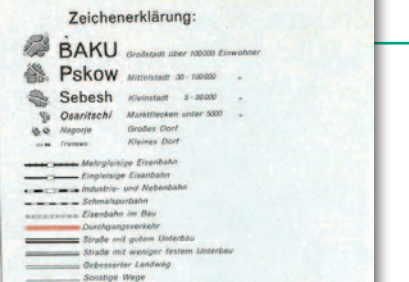

Grundkartenwerk:
Karte von Rußland 1:500 000, Stand: 1928-1941
Durchgangsstrassen nach der Karte von Rußland 1:500 000, Stand: 1935.

Lagenkizze	
Geographisch w. Sk.	Verwaltungsgrenzen w. Sk.
Städte w. Sk.	Wasserläufe w. Sk.
Waldgebiete w. Sk.	Trassen w. Sk.

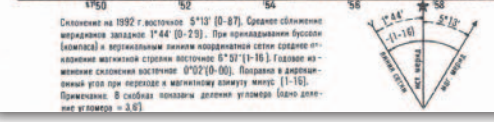
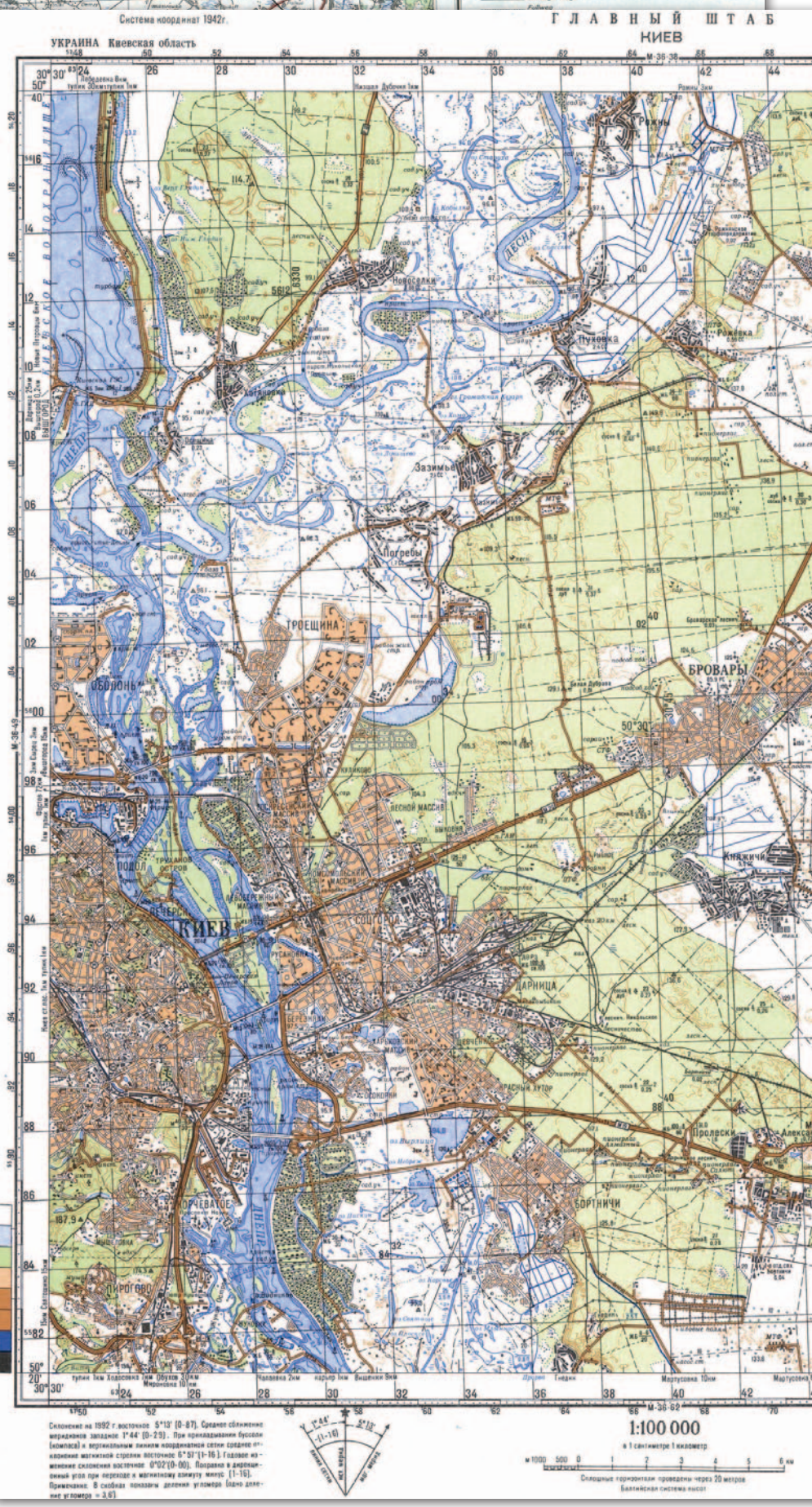
go poligonu w skali 1:50 000 i 1:250 000 w standardzie NATO.

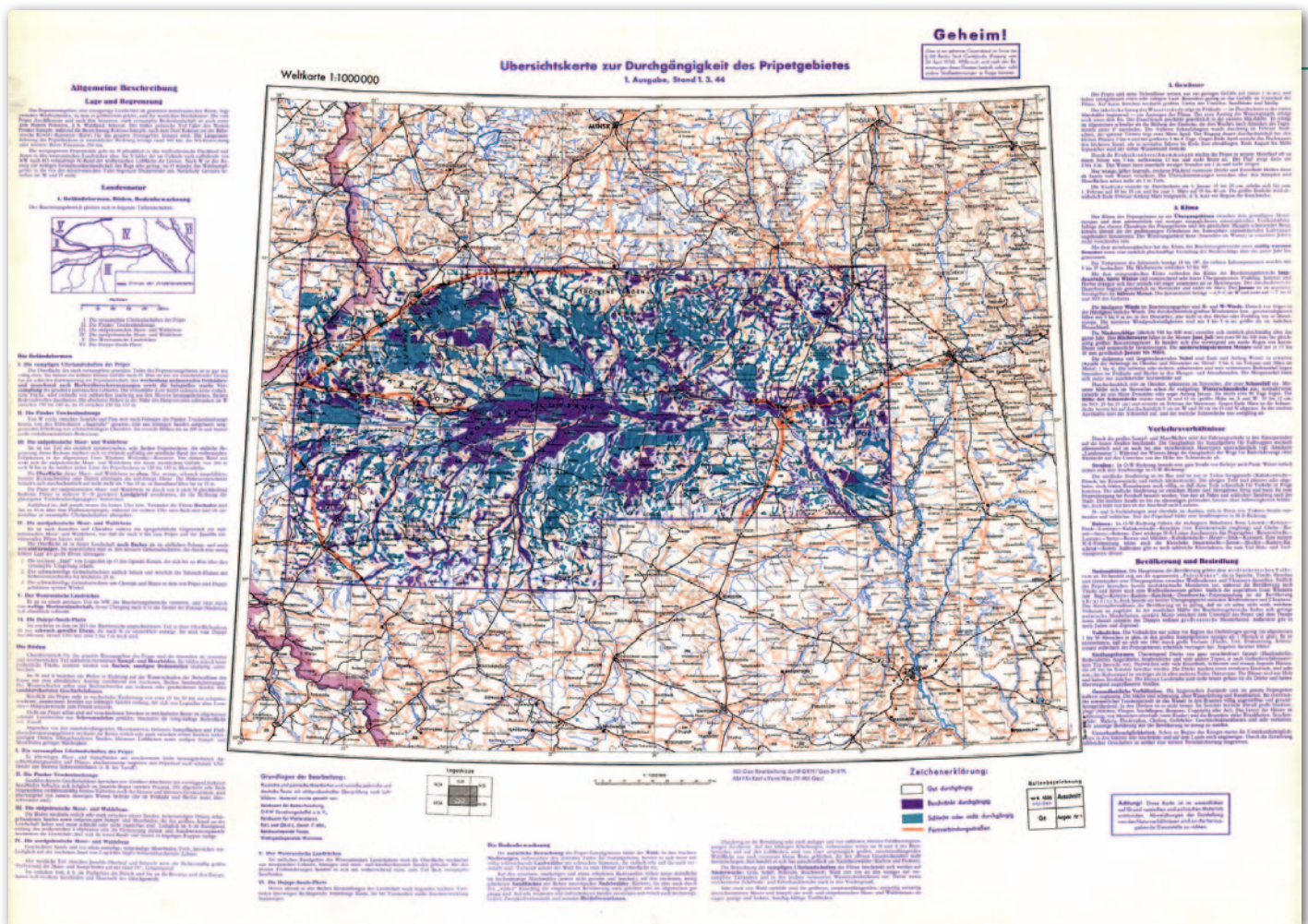
Znacząca współpraca geograficzna między służbami geograficznymi obu państw nastąpiła podczas misji w Iraku. Po zakończonej wojnie w 2003 r. powierzono stronie polskiej administrowanie centralno-południowym sektorem Iraku. Zadanie to wykonywała Wielonarodowa Dywizja, w ramach której działała Grupa Wsparcia Geograficznego (Geographic Support Group). Liczebność tej grupy była zmienna, wahała się od 3 do 8 żołnierzy geografów. Do 2006 r. w każdej z sześciu

Powyżej: mapa niemiecka Übersichtskarte von Mitteleuropa w skali 1:300 000, Oberkommando des Heeres/Generalstab. Ukazuje, jak trudne warunki terenowe są na północ od Kijowa przy ujściu Desny do Dniepru. Teren zabagniony, od kwietnia do lipca wyjątkowo trudny do poruszania się (Rasputica); wyd. 1942 r.

Z prawej: wojskowa mapa topograficzna w skali 1:100 000, rejon Kijowa, wydana przez Sztab Generalny Ukrainy w wersji rosyjskojęzycznej, układ 1942, wyd. 1993 r.

Specjalna mapa niemiecka (przejezdności terenu) Weltkarte w skali 1:1 000 000, dolina rzeki Prypeci (na Polesiu) z „miastem widmo” Prypec (zajęte przez wojska rosyjskie 24 lutego 2022 r.). Ukazuje, jak trudne warunki terenowe dla działań ofensywnych są na granicy białorusko-ukraińskiej. Nawet Wehrmacht podczas napadu na Związek Sowiecki w 1941 r. wykonał uderzenie poniżej dorzecza Prypeci i dalej wydłuż Dniepru

zmian zawsze służył oficer armii ukraińskiej (na pewno byli wśród nich oficerowie narodowości rosyjskiej). Grupa wykonywała opracowania kartograficzne dotyczące obrony i ochrony bazy oraz strefy odpowiedzialności dywizji, była wyposażona w najnowocześniejszy sprzęt komputerowy i specjalistyczne oprogramowania do analiz geograficznych z wykorzystaniem zdjęć satelitarnych i bezpilotowych środków rozpoznania. Grupa wykonywała małonakładowy druk opracowań geograficznych, pełniła też funkcje składnicy map. Podczas 6 lat misji wydano 200 tys. map w różnych skalach i ponad 10 tys. różnych opracowań specjalnych. We wszystkich tych pracach uczestniczyli oficerowie ukraińscy.

● Pokazujemy nasze rozwiązania

W listopadzie 2004 r. przebywała w Warszawie delegacja ukraińskiej służby, której przewodniczył zastępca szefa Zarządu Topograficzno-Nawigacyjnego Sztabu Generalnego Ukrainy płk Oleksandr Jusupow, był też oficer z Ośrodka Kartograficznego w Kijowie. Polska była wówczas krajem wiodącym wśród nowo przyjętych do NATO. Przykładowo polskiej geografii wojskowej podczas szczytu w Pradze w 2002 r. – w ramach

utworzonych Sił Odpowiedzi NATO – powierzono specjalizację w zakresie rozpoznania satelitarnego i opracowań geograficznych. Tworzone były mobilne zespoły geograficzne przeznaczone do wspierania geograficznego Sił Odpowiedzi NATO. Oficerowie ukraińscy mieli możliwość zapoznania się z naszymi rozwiązaniami oraz z funkcjonowaniem Wojskowego Centrum Geograficznego.

Kolejne spotkanie szefów służb odbyło się w 2005 r. w Kijowie. Jako szef Zarządu Geografii Wojskowej uczestniczyłem w nim wraz z szefem Oddziału Kartografii płk. Jerzym Pietruszką. Delegacji ukraińskiej przewodniczył szef Zarządu Topograficzno-Nawigacyjnego Sztabu Generalnego Ukrainy płk. Oleksandr Krawczuk, oficer narodowości rosyjskiej, który nie znał języka ukraińskiego. Podczas spotkania omówiliśmy stan opracowań kartograficznych w WP, w tym map lotniczych, stan dotychczasowej współpracy i kierunki dalszych działań. Mielśmy też okazję zwiedzić wyjątkowo okazały zespół klasztorny Ławry Peczerskiej z widocznymi z oddali licznymi złożonymi kopułami. Zniszczona podczas II wojny światowej Ławra została odrestaurowana m.in. ze środków niemieckich.

● Wielkie hamowanie

Na relacje Ukrainy z NATO znaczny wpływ miały kolejne ekipy polityczne tego kraju, które mimo oficjalnych deklaracji nie podejmowały zdecydowanych działań na rzecz wstąpienia do NATO. Również nieformalne powiązania między kadrami Sił Zbrojnych Ukrainy a armią rosyjską, które nigdy nie zostały zerwane, opóźniały proces włączenia naszego sąsiada w struktury zachodnioeuropejskie. Konsekwencją była fala przechodzenia ukraińskiej kadry na stronę rosyjską po aneksji Krymu. Najbardziej jaskrawym przykładem utrzymywania ścisłych relacji Ukrainy z FR było powierzenie teki ministra obrony rosyjskiemu biznesmenowi Pawłowi Lebediewowi, który kierował tym resortem od 24 grudnia 2012 r. do 28 stycznia 2014 r. Doprowadził on do zniesienia poboru, nie wprowadzając w to miejsce służby zawodowej [3]. W rezultacie w momencie pojawienia się rosyjskich żołnierzy na Krymie armia ukraińska była źle wyszkolona i wyposażona.

Z kolei dowódca Marynarki Wojennej Ukrainy adm. Denis Bieriezowski dzień po objęciu tego stanowiska przeszedł na stronę separatystów i 18 marca 2014 r. został mianowany zastępcą dowódcy rosyjskiej Floty Czarnomorskiej Republiki Krymu.

Rozpoznanie (wywiad) geoprzestrzenne (geospacial intelligence) to wykrywanie i rozpoznawanie działalności ludzkiej na powierzchni Ziemi dokonywane na podstawie analizy informacji geoprzestrzennej w połączeniu z informacją uzyskiwaną za pomocą różnego rodzaju sensorów satelitarnych, lotniczych i środków bezpilotowych. Obejmuje nie tylko dane obrazowe (IMINT), ale również rozpoznanie elektromagnetyczne czy osobowe. Integracja danych z różnych baz pozwala budować sieciencytryczne pole walki [4].

Ten przypadek świadczy o dużym stopniu zinfiltrowania kadry Sił Zbrojnych Ukrainy przez FR. Proces przenikania Rosjan dotyczył nie tylko wojska, ale wszystkich dziedzin życia Ukrainy. W okresie prezydentury Wiktora Juszczenki, mimo otwarcia w Ukrainie prozachodniego kierunku zmian, dostosowywanie wojska do standardów NATO z powodów finansowych ulegało stopniowemu wyhamowaniu, a na początku drugiej dekady XXI w., za prezydentury Wiktora Janukowycza, zostało wstrzymane. Kiedy w listopadzie 2013 r. Janukowycz odłożył podpisanie umowy stowarzyszeniowej z Unią Europejską, w kraju wybuchły masowe protesty, co zaraz wykorzystała Rosja, dokonując w 2014 r. aneksji Krymu.

• Dalsza wymiana doświadczeń

Mimo złożonej sytuacji politycznej w Ukrainie stosunki między naszymi służbami geograficznym były w dalszym ciągu utrzymywane. Jeszcze przed samą aneksją Krymu w Sewastopolu odbyło się spotkanie obu stron w szerokim gronie. Polskiej delegacji przewodniczył szef Służby Topograficznej płk Krzysztof Danilewicz, a w składzie delegacji byli też zastępca szefa Biura Hydrograficznego MW kmdr Dariusz Kolator oraz szef Służby Hydrometeorologicznej Dowództwa Sił Powietrznych płk Jacek Zaj. Tematyka spotkania dotyczyła głównie rozszerzenia dotychczasowej współpracy o mapy morskie i sprawy hydrometeorologiczne.

W 2014 roku płk Krzysztof Danilewicz i ppłk Arkadiusz Piotrowski uczestniczyli w kolejnym spotkaniu obu służb, natomiast w listopadzie 2019 r. w Kijowie przebywał zastępca szefa Rozpoznania Geoprzestrzennego płk Zbigniew Nowak. Przedstawiono stronie ukraińskiej zmiany w strukturze geografii wojskowej naszej armii oraz kierunki zmian w zabezpieczeniu geoprzestrzennym NATO. Gospodarze przedstawili postęp prac związanych z wydawaniem map topograficznych. Poinformowali, że główny wysiłek kierują na mapy w skali 1:50 000, na bazie których są opracowywane mapy w skalach 1:100 000, 1:200 000 i 1:250 000. Dla wybranych rejonów, głównie poligonów wojskowych, są tworzone mapy w skalach 1:25 000 i 1:10 000.

Dla zachodnich obszarów Ukrainy wydano mapy w powyższych skalach jako dostosowane do standardów NATO (wdrukowane systemy współrzędnych WGS-84 i systemy meldunkowe UTM, podwójna pisownia miejscowości – grażdanką i alfabetem łańcińskim). Norwegia wsparła finansowo Ukrainę w zakresie aktualizacji map zachodniej części kraju. Na wydawanych mapach zachowano,

ze względu na posiadane maszyny poligraficzne, dotychczasowy podział arkuszowy i nomenklaturę map jak w układzie 1942. Służba ukraińska dysponuje także kilkoma mobilnymi zestawami zabezpieczenia geograficznego i środkami bezpilotowymi. Wojsko ma dostęp do danych katastralnych. W 2016 r. podjęto prace nad opracowaniem geoportalu.

• Od geografii do rozpoznania geoprzestrzennego

Obserwacja sytuacji wokół Ukrainy przed najnowszą agresją i w trakcie jej trwania uwidacznia, jak szczególną rolę w monitorowaniu terenu i sytuacji militarnej odgrywa rozpoznanie geoprzestrzenne (*geospacial intelligence*). Ruchy wojsk – poprzez nadzorowaną detekcję zmian – są na bieżąco śledzone, trudno niezauważalnie zgromadzić większe siły do wykonania operacji wojskowych. To nowe podejście do tworzenia informacji o środowisku geograficznym dla potrzeb sił zbrojnych zainicjowała w 2002 r. Agencja Kartograficzna USA NIMA (National Imagery Mapping Agency). Miałem wówczas okazję uczestniczyć na forum NATO w spotkaniu szefów geografii zorganizowanym podczas konferencji geograficznej. Przedstawiciele NIMA zaproponowali zastąpienie dotychczasowego terminu *mapping* (opracowanie map) terminem *geospacial intelligence* (wywiad geoprzestrzenny) [5], w którym kluczową rolę mają odgrywać wysokorozdzielcze dane obrazowe. Ta sama agencja w 2003 r. zmieniła nazwę na National Geospacial-Intelligence Agency (NGA), podobnie zresztą postąpiły pozostałe państwa NATO. W Siłach Zbrojnych RP dotychczasowe Szefostwo Geografii Wojskowej zmieniło nazwę na Szefostwo Rozpoznania Geoprzestrzennego.

W lipcu 2004 r. w NATO przyjęto nowe założenia dotyczące tworzenia informacji o terenie na potrzeby misji i operacji wojskowych; ukazały się one w postaci dokumentu *NATO Geospacial Policy* (w poprzednich latach obowiązywała *NATO Geography Policy*). Również Sztab Wojskowy Rady Unii Europejskiej podjął się opracowania *Geospacial Information Policy* (EUGP). Po negocjacjach z państwami UE, 29 października 2004 r. dokument został zatwierdzony przez Komitet Wojskowy UE.

• Ukraina dąży do UE i NATO

Na początku września 2018 r. w ramach programu NATO PdP odbyły się na ukraińskim poligonie w Jaworowie ćwiczenia *Rapid Trident 2018*, w których uczestniczyło około 2,5 tys. żołnierzy

z 14 krajów. Scenariusz ćwiczeń zakładał odparcie agresji w warunkach wojny hybrydowej. Ukraina przygotowała na obszar poligonu i wokół niego mapy w skalach 1:50 000 i 1:250 000 w standardach NATO. Do 2020 r. jej służba topograficzna miała podpisać 14 umów międzynarodowych z państwami NATO i PdP. W marcu 2021 r. Ukraina przyjęła nową Strategię Bezpieczeństwa Wojennego, w której określono, że głównym zagrożeniem dla bezpieczeństwa państwa jest Federacja Rosyjska. Jednocześnie przyjęto, że priorytetowym celem jest integracja z UE i NATO.

Niezależnie od współpracy służb wojskowych utrzymywane były dwustronne kontakty służb cywilnych, m.in. 20 kwietnia 2017 r. w siedzibie GUGiK odbyło się pierwsze spotkanie podgrupy ds. współpracy w zakresie informacji geoprzestrzennej. Kontakty ze stroną ukraińską utrzymywało też wiele polskich firm kartograficznych, fotogrametrycznych i informatycznych.

Armia ukraińska w sensie znajomości procedur NATO w zakresie geografii wojskowej, standardów, wymogów i wypełniania roli państwa gospodarza (*Host Nation Support* oznacza cywilną i wojskową pomoc, świadczoną w okresie pokoju, kryzysu i wojny przez państwo gospodarza dla sił sojuszniczych) jest w pełni przygotowana do działania w Sojuszu.

Płk rezerwy dr Eugeniusz Sobczyński
W latach 1999–2006 szef Zarządu Geografii Wojskowej

Literatura

- [1] K. Mazitans, Russian Armed Forces Military Reforms and Capability Development (2008–2012), w: „Baltic Security & Defence Review”, Vol. 16, Issue 1/2014;
- [2] Ł. Jureńczyk, Iluzoryczne partnerstwo NATO-Rosja w okresie kryzysu i budowy mocarstwowości Federacji Rosyjskiej, Świat Idei i Polityki, s. 195;
- [3] A. Wilk, Najlepsza armia, jaką miała Ukraina. Zmiany w Siłach Zbrojnych Ukrainy po agresji rosyjskiej, Ośrodek Studiów Wschodnich, numer 66, Warszawa, Lipiec 2017;
- [4] A. Gruszcak, Rola rozpoznania geoprzestrzennego w polityce bezpieczeństwa Unii Europejskiej, <https://www.doi.org/10.12797/9788381380003.18>;
- [5] National System for Geospacial Intelligence, Geospacial Intelligence (Geoint) Basic Doctrine, Publication 1-0, September 2006, s. 7.